

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspierania kreatywności, ducha przedsiębiorczości oraz mobilności w dziedzinie kształcenia i szkolenia

(opinia z inicjatywy własnej)

(2015/C 332/03)

Sprawozdawca: Vladimíra DRBALOVÁ

Dnia 16 października 2014 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

wspierania kreatywności, ducha przedsiębiorczości oraz mobilności w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 7 maja 2015 r.

Na 508. sesji plenarnej w dniach 27–28 maja 2015 r. (posiedzenie z dnia 27 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 88 do 8 (21 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera wspólną inicjatywę Komisji Europejskiej i grupy trzech prezydencji Rady Europejskiej, by skupić się na kształceniu w zakresie przedsiębiorczości ⁽¹⁾ oraz wspierać ducha przedsiębiorczości w Europie.

1.2. EKES zaleca państwom członkowskim, by powróciły do strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) opartych na agendzie z Oslo z 2006 r., która nie straciła na aktualności.

1.3. Komitet zaleca, by państwa członkowskie opracowały własne strategie dotyczące kształcenia w zakresie przedsiębiorczości lub włączyły koncepcję przedsiębiorczości do krajowych strategii uczenia się przez całe życie.

1.4. EKES wzywa do stopniowego rozwijania kompetencji kluczowych, jak określono w zaleceniu PE i Rady (2006 r.) ⁽²⁾, z myślą o poprawie zdolności dostosowawczych, szans na zatrudnienie, włączenia społecznego i mobilności.

1.5. Wysokiej jakości szkolenia, staże, praktyki zawodowe, systemy dualne lub inne systemy oparte na pracy, programy dla przedsiębiorstw rozpoczynających działalność i inkubatory, działalność wolontariacka i aktywność sportowa mogą ułatwiać przechodzenie ze środowiska szkolnego na rynek pracy lub rozpoczynanie działalności na własny rachunek.

1.6. Należy usprawnić procedury uznawania wiedzy nabytej poza szkołą, a także zaangażować osoby uczące się, metodyków nauczania i pracodawców w opracowywanie procesów uznawania umiejętności, które to procesy powinny działać motywująco ⁽³⁾.

1.7. Potrzeby w zakresie nauczania przedsiębiorczości należy jednak rozpatrywać w kontekście ogólnych warunków panujących w społeczeństwie, a nie tylko warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości powinny być rozwijane na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia, rozpoczynając od odpowiednio wczesnego wieku, w sposób, który umożliwia ciągły rozwój tych umiejętności przez cały program nauczania.

⁽¹⁾ Zob. definicja w pkt 5.3.

⁽²⁾ Zalecenie z dnia 18 grudnia 2006 r., Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

⁽³⁾ Dz.U. C 214 z 8.7.2014, s. 31.

1.8. EKES popiera propozycję KE skierowaną do państw członkowskich, aby opracować ramy odniesienia dotyczące kompetencji przedsiębiorczości w kontekście ram kluczowych kompetencji. Pomogłoby to zapewnić skoordynowane podejście między różnymi poziomami kształcenia oraz uwzględnić pozaformalne i nieformalne uczenie się.

1.9. EKES wzywa państwa członkowskie, by wprowadziły program dla nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i kadry kierowniczej szkół, koncentrujący się na rozwijaniu umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości. Placówki oświatowe powinny z kolei oferować otoczenie edukacyjne promujące postawy przedsiębiorcze i otwarte na szerszą społeczność.

1.10. EKES pragnie podkreślić znaczenie partnerstwa pomiędzy różnymi zainteresowanymi stronami – organami administracji państwowej, szkołami, przedsiębiorstwami, służbami zatrudnienia i rodzinami, podkreślając w szczególności rolę partnerów społecznych w nabywaniu zawodowych i przekrojowych kompetencji, które odpowiadają rzeczywistości.

1.11. EKES wzywa państwa członkowskie do wykorzystania wszystkich dostępnych programów i narzędzi wspierania przedsiębiorczości w kształceniu i szkoleniu, kreatywności, innowacyjności i mobilności. EKES wzywa Komisję do zapewnienia państwom członkowskim wsparcia i pomocy w realizacji programu Erasmus+, by zadbać o prawidłowe funkcjonowanie wszystkich jego instrumentów.

2. Europejskie ramy polityczne

2.1. Jednym z priorytetów określonych w konkluzjach Rady z 26–27 czerwca 2014 r., zawartych w załączniku I zatytułowanym „Strategiczny program Unii w okresie zmian”⁽⁴⁾, była pomoc w rozwijaniu umiejętności, uwalnianiu talentów i tworzeniu szans życiowych dla wszystkich poprzez promowanie odpowiednich umiejętności na rzecz nowoczesnej gospodarki i uczenia się przez całe życie.

2.2. Aby wnieść wkład w przegląd strategii „Europa 2020”, prezydencja włoska⁽⁵⁾ zapoczątkowała polityczną dyskusję na temat przyszłej roli kształcenia i szkolenia w krajowych i europejskich agendach na rzecz wzrostu. Prezydencja łotewska również nadal propaguje możliwości, jakie stwarzają technologie cyfrowe, i rozwijanie kształcenia w dziedzinie przedsiębiorczości, zwłaszcza na szczeblu regionalnym⁽⁶⁾.

2.3. Rada ds. Edukacji, Młodzieży, Kultury i Sportu w konkluzjach z dnia 12 grudnia 2014 r.⁽⁷⁾ podkreśliła, że zarówno przedsiębiorczość, jak i kształcenie stanowią priorytet w strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Rozwijanie przedsiębiorczego sposobu myślenia może przynieść znaczne korzyści obywatelom na ich drodze zawodowej i życiowej.

3. Uwagi ogólne

3.1. Podkreślenie roli nauczania przedsiębiorczości stanowi powrót do **agendy z Oslo na rzecz kształcenia w zakresie przedsiębiorczości w Europie**⁽⁸⁾, zwiększającej postęp w zakresie propagowania przedsiębiorczego sposobu myślenia w społeczeństwie, i do **strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020)**⁽⁹⁾.

3.2. Kreatywność i innowacje są kluczowe dla rozwoju przedsiębiorstw i dla konkurencyjności Europy na arenie międzynarodowej. Inwestowanie w kształcenie i szkolenie na rzecz rozwoju umiejętności jest kluczowe z punktu widzenia zwiększenia wzrostu i konkurencyjności. Pierwszym wyzwaniem jest propagowanie zdobycia przez wszystkich obywateli kluczowych kompetencji przekrojowych, takich jak umiejętności cyfrowe, umiejętność uczenia się, zmysł inicjatywy i przedsiębiorczość oraz świadomość kulturalna⁽¹⁰⁾.

⁽⁴⁾ EUCO 79/14, s. 15.

⁽⁵⁾ Program prezydencji włoskiej „Europe – A fresh start”, s. 72.

⁽⁶⁾ Konferencja prezydencji łotewskiej, Ryga, dnia 11–12 lutego 2015 r., „Przedsiębiorczość w regionach z myślą o zwiększeniu konkurencyjności Unii Europejskiej”.

⁽⁷⁾ Konkluzje Rady z 12 grudnia 2014 r. w sprawie przedsiębiorczości w kształceniu i szkoleniu, Dz.U. C 17 z 20.1.2015, s. 2.

⁽⁸⁾ Agenda z Oslo na rzecz kształcenia w zakresie przedsiębiorczości w Europie, 2006 r.
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/policy-framework/2006-conference/index_en.htm

⁽⁹⁾ Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) (Dz.U. C 119 z 28.5.2009, s. 2).

⁽¹⁰⁾ Zgodnie z celem strategicznym nr 4 (ET 2020): Zwiększanie kreatywności i innowacyjności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia, zawartym w konkluzjach Rady z 12 maja 2009 r.

3.3. Podczas konferencji CMRP dotyczącej wspierania podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą⁽¹¹⁾ wskazano również wyraźnie, że kształcenie w zakresie przedsiębiorczości należy rozważać w szerszym kontekście otoczenia społecznego. Otoczenie biznesowe należy jednak rozwijać pod kątem ułatwiania rozpoczynania działalności gospodarczej, ograniczania biurokracji oraz tworzenia możliwości zatrudnienia. Zachęty na etapie przed rozpoczęciem działalności gospodarczej, w trakcie jej podejmowania oraz zachęty do rozwoju mogą zostać efektywnie powiązane z innymi środkami aktywnej polityki rynku pracy i należy na nie patrzeć poprzez pryzmat szerszych ram działania na rzecz wsparcia biznesu i rozwoju przedsiębiorstw.

3.4. Przegląd programu *Small Business Act*⁽¹²⁾ stanowi niepowtarzalną szansę na wzmocnienie powiązań między środkami, które koncentrują się na MŚP, a kształceniem w dziedzinie przedsiębiorczości przy użyciu wszystkich dostępnych instrumentów, takich jak np. COSME (Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw). Promowanie podwyższania kwalifikacji w MŚP oraz wszelkich form innowacji stanowi jedną z 10 wytycznych dotyczących tworzenia równych szans dla MŚP w UE.

4. Kompetencje kluczowe

4.1. Włączenie elementów przedsiębiorczości do kształcenia i szkolenia powinno służyć zapewnieniu wszystkim uczącym się – niezależnie od płci, statusu społeczno-ekonomicznego czy specjalnych potrzeb – możliwości rozwijania umiejętności i kompetencji niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej.

4.2. Poza umiejętnościami podstawowymi, takimi jak umiejętność czytania, pisania i liczenia, przedsiębiorczość wymaga stopniowego rozwoju kompetencji kluczowych określonych w zaleceniu PE i Rady z 2006 r., do których zalicza się zmysł inicjatywy i przedsiębiorczości oraz zdolność do wcielania pomysłów w czyn. Obejmuje to kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich aż do osiągnięcia zamierzonych celów.

4.3. Porozumiewanie się w językach obcych ma szczególnie kluczowe znaczenie dla zapewnienia obywatelom europejskim swobody przemieszczania się oraz podejmowania pracy i nauki w całej Europie i staje się coraz ważniejsze dla młodzieży⁽¹³⁾.

4.4. Przedsiębiorczość cyfrowa ma w erze jednolitego rynku cyfrowego kluczowe znaczenie dla tworzenia nowych miejsc pracy, innowacyjnych pomysłów i dla klastrów, które napędzają tempo innowacji. UE musi wypracować ramy polityki, w których będą promowane umiejętności cyfrowe i w których będzie się zachęcać państwa członkowskie, by wzajemnie uczyły się tego, w jaki sposób zwiększyć liczbę i jakość absolwentów z kwalifikacjami informatycznymi zgodnie z wymaganiami firm.

4.5. Musimy uwolnić ogromny potencjał drzemący w kobietach i wykorzystać ich niepowtarzalne podejście do kwestii przywództwa i prowadzenia biznesu. Państwa członkowskie, w bliskiej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, powinny wdrożyć programy, które koncentrują się na rozwijaniu umiejętności biznesowych i przedsiębiorczości oraz zaangażowaniu firm prowadzonych przez kobiety w globalny łańcuch dostaw⁽¹⁴⁾.

5. Jak krzewić „ducha przedsiębiorczości”?

5.1. Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości odgrywają ogólnie ważną rolę w życiu, a także umożliwiają większą kontrolę nad własną przyszłością. Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości powinny być rozwijane na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia, rozpoczynając od odpowiednio wczesnego wieku, w sposób, który umożliwia ciągły rozwój tych umiejętności przez cały program nauczania.

⁽¹¹⁾ 35. spotkanie Centrum Monitorowania Rynku Pracy EKES-u, 13 listopada 2014 r.

⁽¹²⁾ COM(2008) 394.

⁽¹³⁾ Strategiczne Ramy KE: 1) Cel z Barcelony uzgodniony w 2002 r. przez głowy państw i szefów rządów oraz 2) Komunikat z 2008 r. „Wielojęzyczność – atut dla Europy i wspólne zobowiązanie” prezentują zarys działalności Komisji w tym obszarze.

⁽¹⁴⁾ Sprawozdanie z badań, 2013 r., „Przedsiębiorcy: czego możemy się od nich nauczyć?”, część 2/3 – „Inspirujące kobiety-przedsiębiorcy”. CIPD (Zarejestrowany Instytut Personelu i Rozwoju).

5.2. Wszyscy uczniowie szkół powinni mieć możliwość uczestniczenia w programach zdobywania doświadczenia zawodowego, które pomogą im rozwijać przedmiotowe umiejętności, a narzędzia służące ocenie postępów i demonstrowaniu nabytych umiejętności w zakresie przedsiębiorczości powinny skupiać się na tym, jak poprawić jakość przyszłych doświadczeń zawodowych. Dobrym przykładem jest fiński program Yrittäjyyskasvatus⁽¹⁵⁾, w którym przewidziano szkolenia związane z przedsiębiorczością na różnych poziomach edukacji.

5.3. Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości jest zdefiniowane jako „zestaw środków nauczania formalnego, które pozwalają poinformować, wyszkolić i nauczyć osoby zainteresowane uczestnictwem w rozwoju społeczno-gospodarczym; realizacja tych zadań odbywa się przez projekt, który ma na celu propagowanie świadomości na temat przedsiębiorczości, tworzenia przedsiębiorstw i prowadzenia działalności gospodarczej na małą skalę”⁽¹⁶⁾.

5.3.1. Europa pokłada obecnie wszelkie nadzieje w promocji i rozwijaniu systemów dualnych i podobnych form uczenia się przez praktykę w miejscu pracy. Państwa członkowskie, w których działają takie systemy, osiągają dobre wyniki w długiej perspektywie, a rejestrowane tam poziomy bezrobocia młodzieży są niższe od średniej UE.

5.3.2. Staże są ważnym sposobem na rozwiązanie problemu bezrobocia i niedopasowania umiejętności oraz na zapewnienie przejścia od etapu zdobywania wykształcenia do etapu wchodzenia na rynek pracy. Należy w większym stopniu wspierać włączanie staży do programów nauczania⁽¹⁷⁾.

5.3.3. Staże, które mają za zadanie promowanie przedsiębiorczych postaw wśród pracowników oraz przedsiębiorczości napędzanej przez pracowników i przedsiębiorczości społecznej, mogą być tu przykładem skutecznych programów z udziałem pracowników nakierowanych na osiągnięcie gospodarczych i społecznych celów organizacji, dla których pracują.

5.3.4. Cennym doświadczeniem rozwijającym umiejętności może być wolontariat. Kształcenie pozaformalne odbywa się najczęściej w organizacjach młodzieżowych. Poprzez swoje programy edukacyjne przyczyniają się one do rozwijania szeregu kompetencji przekrojowych, takich jak praca zespołowa, umiejętności interpersonalne, zmysł inicjatywy i podejmowanie ryzyka. W przeciwieństwie do rzeczywistego świata biznesu, młodzi ludzie uczą się na błędach w bezpiecznym otoczeniu.

5.4. W 2012 r. Komisja Europejska opublikowała sprawozdanie zatytułowane „Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości w szkołach w Europie”⁽¹⁸⁾, w którym skupiono się na strategiach krajowych, programach nauczania i efektach uczenia się. Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości jest obecnie promowane w większości krajów europejskich, przy czym przyjmowane jest zróżnicowane podejście w tym zakresie: 1) specjalne strategie/plany działania skoncentrowane wyłącznie na kształceniu w zakresie przedsiębiorczości; 2) zakrojone na szerszą skalę strategie edukacyjne lub gospodarcze, które obejmują cele kształcenia w zakresie przedsiębiorczości; 3) jednorazowe lub wielorazowe inicjatywy odnoszące się do kształcenia w zakresie przedsiębiorczości.

5.5. Nie wszyscy rodzą się przedsiębiorcami. Przedsiębiorczość zwiększa możliwości sukcesu, jaki można odnieść na drodze zawodowej i życiowej. Należy jednak wspierać osoby, które mają talent do biznesu i odwagę, by swój przedsiębiorczy zmysł przekuć w czyn.

5.5.1. Inkubatory przedsiębiorczości są centrami innowacji i przedsiębiorczych działań. Można je znaleźć przy wielu uczelniach. Zapewniają bezpieczne otoczenie, w którym studenci mogą otrzymać profesjonalne wsparcie we wprowadzaniu w życie pomysłów na biznes, i mogą podejmować ryzyko nie ponosząc negatywnych skutków i nie uczestnicząc w kulturze porażki. Studenci w szkołach biznesu dysponujących inkubatorami mogą w bardziej bezpośredni sposób uczestniczyć w działalności podmiotów typu start-up rozpoczynających działalność gospodarczą. Mają też większe możliwości założenia własnego biznesu.

5.5.2. Umiejętności biznesowe można nabywać również uczestnicząc w programach rozwoju umiejętności organizowanych poza systemem kształcenia ogólnego. Programy te obejmują coaching i działania mentorskie świadczone przez doświadczonych trenerów, przedsiębiorców i ekspertów w dziedzinie biznesu. Nie tylko pomagają przekazać potencjalnym przedsiębiorcom cenną wiedzę fachową z dziedziny biznesu, ale pozwalają im nawiązywać znajomości w środowisku istniejących przedsiębiorstw i przedsiębiorców.

⁽¹⁵⁾ Fińskie Ministerstwo Edukacji (2009), Wytoczne kształcenia przedsiębiorczości, Helsinki.
Fińskie Ministerstwo Zatrudnienia i Gospodarki (2012), Przegląd przedsiębiorczości 2012.

⁽¹⁶⁾ Zob. definicja Unesco i UNEVOC.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 214 z 8.7.2014, s. 36.

⁽¹⁸⁾ Eurydice, kwiecień 2012, Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości w szkołach w Europie.

5.5.3. Programy rozwijania umiejętności biznesowych oferowane przez izby handlowe i przemysłowe w Europie zawierają różnorodne formy nauczania i praktyk, które pomagają w procesie określania i rozpoczynania działalności gospodarczej, określania i organizowania koniecznych zasobów oraz podejmowania ryzyka związanego z przedsięwzięciem. Wymienić tu można: *Entrepreneurial Skills Pass* (Austria) ⁽¹⁹⁾, *Startup@Campus* (Belgia) ⁽²⁰⁾, *Incuba' school* (Francja), *Long night of Start-ups* (Niemcy) ⁽²¹⁾, *New Entrepreneurs Day* (Hiszpania) oraz *Bright and Young* (Belgia) ⁽²²⁾.

5.6. Zainteresowane podmioty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogą odgrywać kluczową rolę, aktywnie przyczyniając się do skutecznego wdrażania i realizacji inicjatyw mających na celu promowanie przedsiębiorczości i wspieranie przedsiębiorczej postawy. Jednym z przykładów jest fińska fundacja Startup Sauna Foundation ⁽²³⁾, założona przez fińskich przedsiębiorców we współpracy z szeregiem zainteresowanych podmiotów publicznych.

6. Jak uznawać umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i nadawać im większą przejrzystość

6.1. Ciągłe problemy z uznawaniem i przejrzystością umiejętności i kwalifikacji utrudniają wypracowanie odpowiedniego zestawu umiejętności i kwalifikacji, jak również rozwój mobilności koniecznej do osiągnięcia większego dopasowania umiejętności do rynku pracy, tak aby zwiększyć konkurencyjność i dobrobyt.

6.2. Na szczeblu europejskim opracowano wiele narzędzi mających ułatwić współpracę dzięki przejrzystości i uznawaniu umiejętności i kompetencji nabywanych w procesie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz w systemie szkolnictwa wyższego w całej UE ⁽²⁴⁾.

6.3. Poza narzędziami, o których mowa powyżej, istnieje wiele inicjatyw mających na celu przezwycięzenie niedopasowania umiejętności, a mianowicie europejska klasyfikacja umiejętności, kompetencji, kwalifikacji i zawodów (ESCO) oraz unijna panorama umiejętności. Aby poprawić mobilność, mamy również do dyspozycji system Europass, obejmujący Europass CV i europejski paszport umiejętności, oraz najnowszą wersję dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych ⁽²⁵⁾.

6.4. Zapewnienie większej spójności między europejskimi ramami kwalifikacji (EQF), europejskimi systemami transferu i akumulacji punktów (ECTS i ECVET) oraz wielojęzyczną europejską klasyfikacją umiejętności, kompetencji, kwalifikacji i zawodów (ESCO) pomoże zagwarantować uznawanie kwalifikacji, uznanie pozaformalnego i nieformalnego kształcenia oraz zapewnianie doradztwa przez całe życie. Proces ten musi w dalszym ciągu mieć charakter kompleksowy i powinna mu towarzyszyć ocena różnych wykorzystywanych w tym celu instrumentów, tak aby zapewnić ich efektywność.

6.5. W komunikacie „Nowe podejście do edukacji” ⁽²⁶⁾ podkreśla się również potrzebę uznawania, oceny i weryfikacji umiejętności nabywanych poza szkołą, a tym samym zapewnienia profilu umiejętności odpowiadającego potencjalnym pracodawcom. Uznawanie umiejętności pozyskanych poza szkołą ma znaczenie w sytuacji, gdy rozważa się daną osobę jako kandydata do pracy, jednakże obowiązek oceny i uznawania tych umiejętności nie powinien spoczywać jedynie na pracodawcach.

6.6. Ponadto strategie i ramy polityczne wspierające przenoszenie kwalifikacji są najczęściej związane z istniejącym prawodawstwem UE, a kilka z nich to inicjatywy krajowe dotyczące uznawania wcześniej nabytych kompetencji na poziomie państw członkowskich. Regularny przegląd i monitorowanie takich inicjatyw krajowych powinno mieć na celu wyszukiwanie dobrych praktyk i propagowanie wzajemnego uczenia się i wspólnych zasad ⁽²⁷⁾.

⁽¹⁹⁾ *Entrepreneurial Skills Pass*, Austria.

⁽²⁰⁾ *Startup@Campus*, Belgia.

⁽²¹⁾ *Long night of Start-ups*, Niemcy.

⁽²²⁾ *Bright and Young*, Belgia.

⁽²³⁾ *Teknologiategollisuus* (2012), *Uusi Startup-säätiö vauhdittamaan suomalaisia kasvuyrityksiä*, Helsinki.

⁽²⁴⁾ Centralnym narzędziem są europejskie ramy kwalifikacji (EQF), które odnoszą się do wszystkich rodzajów i poziomów kwalifikacji. W obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego do narzędzi tych zaliczają się: europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) oraz europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET). Istnieje również wiele instrumentów szkolnictwa wyższego, a mianowicie europejskie standardy i wytyczne w dziedzinie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym (ESG) oraz europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS).

⁽²⁵⁾ Dyrektywa 2013/55/UE.

⁽²⁶⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁷⁾ W oparciu o mające się ukazać sprawozdanie Eurofound (2015), „Młodzi przedsiębiorcy w Europie”, EF 1507.

6.7. EKES popiera propozycję KE, aby opracować ramy odniesienia kompetencji w zakresie przedsiębiorczości w kontekście ram kluczowych kompetencji, gdzie dzieli się kompetencje na ich części składowe w oparciu o zaczerpnięte z europejskich ram kwalifikacji poziomy i wskaźniki wyników kształcenia. Pomoże to zapewnić skoordynowane podejście między różnymi poziomami kształcenia oraz w procesie uwzględnienia pozaformalnego i nieformalnego uczenia się.

6.8. EKES wyraża uznanie dla następujących dwóch wspólnych inicjatyw KE i OECD:

- 1) inicjatywy „Przedsiębiorczość 360”⁽²⁸⁾, która ma na celu rozwijanie przedsiębiorczości w szkołach i wśród instytucji kształcenia technicznego i zawodowego oraz udostępnia nieodpłatnie instrument samooceny, który zapewni wsparcie instytucjom i poszczególnym nauczycielom, pomagając im ulepszyć własne strategie i praktyki promowania przedsiębiorczości;
- 2) internetowego narzędzia **HEInnovate**, które wspiera instytucje szkolnictwa wyższego w propagowaniu ducha przedsiębiorczości i innowacji w kontekście międzynarodowym⁽²⁹⁾.

7. Rola nauczycieli, instruktorów i liderów kształcenia

7.1. Nauczyciele i pedagodzy odgrywają kluczową rolę jako mediatorzy kształcenia i propagatorzy nowych idei. Wdrażanie nowych procesów edukacyjnych i nowych technologii nauczania w klasie nie jest łatwym zadaniem; wymaga zaangażowania wykwalifikowanych nauczycieli, którzy staną na czele procesu zmian⁽³⁰⁾. Powinni oni propagować alternatywne i pozaformalne podejścia do nauczania oraz stosować podejście indywidualne.

7.1.1. Do zapewnienia sukcesu i skuteczności programów szkoleniowych dla przedsiębiorców zasadnicze znaczenie ma poziom nauczycieli i mentorów. W tym kontekście potencjalni przedsiębiorcy na wczesnych etapach swoich doświadczeń w świecie biznesu szczególnie cenią doświadczenia i wiedzę doświadczonych nauczycieli, przedsiębiorców z większą praktyką, którzy mogą dzielić się swoimi doświadczeniami⁽³¹⁾.

7.1.2. Jednym z przykładów skuteczności programów szkolenia przedsiębiorców jest program organizowany przez irlandzką Krajową Fundację Nauczania Przedsiębiorczości (NFTE)⁽³²⁾, w którym zapewnia się intensywne szkolenia dla nauczycieli, by wyposażyc nauczycieli ze szkół ponadpodstawowych i osób pracujących z młodzieżą w niezbędne kompetencje i zasoby, aby skutecznie mogli prowadzić szkolenia młodych ludzi w zakresie przedsiębiorczości. Uczestnicy, którzy z powodzeniem kończą ten program otrzymują świadectwo kwalifikacji (CET – *Certified Entrepreneurship Trainers*).

7.1.3. Innym przykładem jest niderlandzki program działań na rzecz przedsiębiorczości w edukacji⁽³³⁾, który ma na celu wzmocnienie ducha i postaw przedsiębiorczości wśród studentów przez ugruntowanie umiejętności i wiedzy z zakresu przedsiębiorczości w niderlandzkim systemie oświaty. Program obejmuje różne systemy szkoleń, które oferują szeroki zakres działań umożliwiających studentom nabywanie umiejętności w zakresie przedsiębiorczości na poszczególnych etapach kształcenia, jak również organizowanie szkoleń dla nauczycieli, by ułatwiać kształcenie w zakresie przedsiębiorczości.

7.2. Nauczyciele, instruktorzy i liderzy kształcenia powinni starać się rozwijać własną kreatywność i innowacyjne postawy, podczas gdy szkoły powinny oferować środowisko kształcenia, które promuje przedsiębiorcze nastawienie i które jest otwarte na szerszą społeczność.

7.3. W czerwcu 2013 r. Komisja opublikowała „Poradnik dla pedagogów”⁽³⁴⁾ zawierający listę podstawowych zasad dla nauczycieli przedsiębiorczości dotyczących oceniania jakościowych wyników nauczania, kształcenia horyzontalnego, kształcenia przyszłych nauczycieli i ich szkolenia w czasie pracy, opieki pedagogicznej, innowacji w metodach nauczania przedsiębiorczości oraz przedstawiający kluczowe wnioski płynące z praktycznych przykładów.

⁽²⁸⁾ Projekt OECD „Przedsiębiorczość 360”.

⁽²⁹⁾ HEInnovate.

⁽³⁰⁾ Dz.U. C 214 z 8.7.2014, s. 31.

⁽³¹⁾ W oparciu o mające się ukazać sprawozdanie Eurofound (2015) „Młodzi przedsiębiorcy w Europie”, EF 1507.

⁽³²⁾ Program NFTE.

⁽³³⁾ Programy: *Voortgangrapportage Programma onderwijs en ondernemerschap* oraz *Landbouw en Innovatie, Brief Onderwijs en Ondernemerschap*.

⁽³⁴⁾ Poradnik przygotowany przez ICF GHK dla KE, Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu – „Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości – poradnik dla pedagogów”.

7.3.1. Instytucje kształcące nauczycieli przedsiębiorczości powinny opracować jasną koncepcję kształcenia, tak aby wyposażać ich w umiejętność nauczania również z myślą o potrzebach rynku pracy. Kształcenie wspierające przedsiębiorcze postawy musi być zintegrowane jako podejście horyzontalne i interdyscyplinarny przedmiot w programie nauczania.

7.3.2. Programy szkolenia nauczycieli przedsiębiorczości powinny motywować uczących się nauczycieli do rozwijania własnej wiedzy, umiejętności i podstaw z dziedziny przedsiębiorczości.

7.3.3. Należy udzielić wsparcia przy opracowywaniu bezpłatnych i ogólnodostępnych narzędzi cyfrowych *on-line* służących do zdobywania umiejętności biznesowych oraz przeanalizować sposoby współpracy z twórcami otwartego oprogramowania w celu promowania bezpłatnych narzędzi biznesowych, jak również szkolenia z takich narzędzi.

7.3.4. Mobilność pedagogów w całej Europie jest ważna zwłaszcza w szkolnictwie wyższym; umożliwiają ją unijne programy uczenia się przez całe życie i inne instrumenty tworzone specjalnie w tym celu. W Europie potrzebna jest większa mobilność i wymiana doświadczeń nie tylko pomiędzy uniwersytetami, ale także między środowiskiem akademickim, w odpowiednich przypadkach, i światem biznesu. Należy opracować programy, które umożliwią pedagogom pobyt w innych instytucjach i/lub w podmiotach sektora prywatnego, co pozwoli im naprawdę się zaangażować, uczyć i rozwijać.

8. Zasada partnerstwa

8.1. Podczas formułowania działań edukacyjnych w zakresie przedsiębiorczości należy konsultować się ze środowiskiem biznesowym. Należy zagwarantować, aby absolwenci posiadali umiejętności pozwalające im osiągnąć sukces. Należy zaproponować, aby przedsiębiorstwa zaangażowały się bardziej w szkolenie menadżerów i pracowników w dziedzinie przedsiębiorczości, współpracy i udziału w zarządzaniu własną organizacją. Przedsiębiorstwa powinny również szkolić swoich pracowników w zakresie niezbędnych umiejętności i nowej wiedzy, a także podejmowania decyzji, w ramach warunków pracy umożliwiających im dostęp do programów szkoleń. Ponadto powinny one działać we współpracy ze środowiskiem oświatowym, tak aby młodzież zdobywała wiedzę na temat rynku pracy i potrafiła znaleźć na nim swoje miejsce.

8.2. Szczególnie istotna w dziedzinie szkolenia jest łączność pomiędzy związkami zawodowymi a młodzieżą. Związki zawodowe mogą uczestniczyć w szkoleniu młodzieży w środowisku pracy poza szkołą lub placówkami kształcenia. Najbardziej doświadczeni i profesjonalni pracownicy mogą pracować z młodzieżą, stażystami i wolontariuszami jako mentorzy i korepetytorzy lub mogą stać się nauczycielami w specjalnych placówkach przyuczenia do zawodu. Takie więzi z przedsiębiorstwami mają duże znaczenie dla kształcenia młodych ludzi w zakresie procesu zachodzącego na rynku pracy i stosunków pracy. Najważniejszym partnerem do prac nad skutecznym tworzeniem strategii nauczania i szkolenia są związki zawodowe nauczycieli, ale współpraca ze środowiskiem biznesu ma kluczowe znaczenie.

8.3. Przede wszystkim, w kontekście społecznego partnerstwa, pracodawcy i organizacje pracowników muszą zaangażować się w tworzenie krajowych strategii uczenia się przez całe życie i planów działania wdrażających gwarancje dla młodzieży. EKES popiera ramy działania na rzecz zatrudnienia młodzieży⁽³⁵⁾ opracowane przez europejskich partnerów społecznych.

8.4. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Pozwoliłoby to różnym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego (stawiającym w centrum swojego zainteresowania kobiety, młodzież, rodziny, osoby niepełnosprawne, migrantów, mniejszości i inne grupy) skupić się bardziej efektywnie na potrzebach i priorytetach konkretnych grup obywateli w systemach kształcenia i na rynku pracy.

8.5. Rodzina nadal odgrywa ważną rolę, o czym była już mowa w opinii Komitetu⁽³⁶⁾.

⁽³⁵⁾ *Framework of actions on youth employment* [„Ramy działania na rzecz zatrudnienia młodzieży”].

⁽³⁶⁾ Dz.U. C 68/01 z 6.3.2012, s. 1.

9. Efektywne wykorzystanie istniejących i nowych programów

9.1. **Erasmus+** ⁽³⁷⁾, nowy program Komisji na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu na lata 2014–2020, ma na celu zwiększenie umiejętności młodzieży i jej zdolności do zatrudnienia, jak również zmodernizowanie działań na rzecz jej kształcenia, szkolenia i pracy. Siedmioletni program będzie dysponował budżetem wynoszącym 14,7 mld euro, co stanowi 40-procentowy wzrost w stosunku do obecnego poziomu wydatków i odzwierciedla zaangażowanie UE w inwestowanie w tych obszarach. Erasmus+ pozwoli ponad czterem milionom Europejczyków uczyć się, zdobywać doświadczenie zawodowe i uczestniczyć w wolontariacie za granicą. Program ten stanowi ważny krok naprzód i niesie znaczny potencjał w zakresie wspierania kształcenia przedsiębiorców, na przykład przez zachęcanie do upowszechniania współpracy przedsiębiorstw i placówek oświatowych w ramach sojuszu na rzecz wiedzy w kształceniu wyższym oraz sojuszu na rzecz umiejętności sektorowych w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

9.2. W UE funkcjonują także inne programy i instrumenty wspierające kształcenie w zakresie przedsiębiorczości: **EFS** ⁽³⁸⁾, **ESCO – europejska klasyfikacja umiejętności, kompetencji, kwalifikacji i zawodów** ⁽³⁹⁾, **COSME** ⁽⁴⁰⁾, **„Horizont 2020”** ⁽⁴¹⁾, **„Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych”** ⁽⁴²⁾ i **„Kreatywna Europa”** ⁽⁴³⁾.

Bruksela, dnia 27 maja 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽³⁷⁾ Erasmus+, Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 50.

⁽³⁸⁾ ESF.

⁽³⁹⁾ ESCO.

⁽⁴⁰⁾ http://ec.europa.eu/cip/cosme/index_en.htm

⁽⁴¹⁾ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home&video=none

⁽⁴²⁾ COM(2013) 144 final.

⁽⁴³⁾ „Kreatywna Europa”.